
BÁBKARSKÁ BYSTRICA 2014

FREDERIKA ČUJOVÁ
divadelná kritička

BábkarSKá Bystrica, podujatie venované bábkovému divadlu, vznikla v sedemdesiatych rokoch. Prvé dva ročníky (1977, 1980) boli nesúťažné, od roku 1982 funguje na báze súťažnej prehliadky. Počas deväťdesiatych rokov sa postupne transformovala na medzinárodný festival s dôrazom na stredoeurópsky región, primárne na krajiny V4. Tento charakter si uchováva podnes. V roku 1990 opustila model prehliadky tvorby kamenných slovenských bábkových divadiel, do programu boli začlenené Anton Anderle, Divadlo PIKI, Teatro Tatro a tiež zahraniční hostia (vrátane divadla jedného herca z USA). V nasledujúcich ročníkoch sa záujem sústredil na pozývanie českých, poľských a maďarských divadiel. Hostia zo vzdialenejších krajín sa v programe začínajú znovu objavovať až od roku 2000. V rovnakom roku sa po prvýkrát festival prezentoval prostredníctvom maskota v podobe prehistorického Pútnika. Dramaturgia BábkarSKej Bystrice sa od samotného počiatku orientovala nielen na námety pre detského, ale aj pre dospelého diváka. V druhej polovici osemdesiatych rokov už organizátori festivalu kategorizovali inscenácie podľa veku detí. Od začiatku deväťdesiatych rokov postupne narastal počet inscenácií pre dospelých, približne k pomeru 1:1.¹

Festival organizuje Bábkové divadlo na Rázcestí² (BDnR) každý párny rok v septembri. Od roku 2010 zmenili organizátori koncepciu festivalu a dali mu podtitul Dvojitý impulz. Prvú časť festivalu (Prvý impulz) venovali deťom, druhú časť (Druhý impulz) inscenáciám pre dospelého diváka. Zároveň bolo ambíciou organizátorov poukázať na žánrovú šírku bábkovej tvorby (od zacielenia na deti rôzneho veku po

---

¹ Prehľad podtitulov profilujúcich jednotlivé ročníky a vývoj BábkarSKej Bystrice:

1977: Festival slovenského profesionálneho bábkového divadla.

1977 – 1988: Prehliadka slovenských profesionálnych bábkových divadiel.

1990: Prehliadka slovenského profesionálneho bábkového divadla.

1992: Festival bábkového divadla.

1994 – 1998: Festival slovenských bábkových divadiel v konfrontácii s bábkovým divadlom v Strednej Európe. (V roku 1998 bol festival v poslednej chvíli zrušený, ale pretože jeho koncepcia bola kompletne hotová, uvádza sa ako XI. ročník.)

2000 – 2006: Medzinárodný festival slovenských bábkových divadiel v konfrontácii s bábkovým divadlom v strednej Európe a pozvaných súborov sveta.

2008: Medzinárodný festival slovenských bábkových divadiel v konfrontácii s bábkovým divadlom v strednej Európe a vybranými súbormi sveta.

2010: Dvojitý impulz. 17. ročník medzinárodného festivalu nového bábkového divadla pre dospelých a deti.

2012: Dvojitý impulz. 18. ročník medzinárodného festivalu súčasného bábkového divadla pre dospelých a deti.

2014: Dvojitý impulz. 19. ročník medzinárodného festivalu súčasného bábkového divadla pre dospelých a deti.

² Do roku 1991 Krajské bábkové divadlo Banská Bystrica.

Vít Peřina a kolektív: *O baránkovi, ktorý spadol z neba*. Naivní divadlo Liberec, premiéra 15. 2. 2014. Foto Bábkarská Bystrica 2014.

orientáciu na dospelého adresáta) i rôzne divadelné formy jej prezentácie, a to v kontexte profilácie tohto divadelného druhu v okolitých krajinách. Predovšetkým však išlo o udržanie pestrosti festivalovej ponuky pre všetky divácke vekové kategórie, ako i kontinuity sprostredkovania stimulov pre bábkové divadlo v domácom prostredí. Festival poskytuje príležitosť na vzájomnú konfrontáciu nápadov a impulzov v čo najkomplexnejšom zastúpení nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia. Podmienkou je participácia všetkých krajín V4.

V rámci 18. ročníka (september 2012) organizátori po prvýkrát prezentovali celú sekciu inscenácií pre deti vo veku 1 až 3 roky a tiež medzinárodný projekt tvorivého písania a tvorby pre teenagerov Platforma 11+. Medzi podujatiami boli dve medzinárodné konferencie s názvom Tabu v tvorbe pre deti a Režisárske osobnosti v bábkovom divadle pre dospelých. Domnievame sa, že práve tieto aktivity poskytli impulzy pre ďalšie smerovanie festivalu, ktorého 19. ročník sa uskutočnil od 23. do 27. septembra 2014. Dramaturgická rada festivalu pracovala v zložení Iveta Škripková, Marián Pecko, Monika Kováčová.

Bábkarská Bystrica 2014 – Prvý impulz

I tentoraz boli inscenácie Prvého impulzu osobitne kategorizované podľa najnižšieho odporúčaného veku diváka. Je to nevyhnutnosť, ktorú ocenia rodičia aj pedagógovia. Pozitívnu spätnou väzbou býva záujem i zo strany starších detí. A naopak, tohoročný poľský titul *Kolo kolo mlynské* zaujal aj bábätká do dvoch rokov.

Daniel Pennac, Katarína Aulitsová: *Pes (prí)tulák*. Divadlo Piki Pezinok, premiéra 14. 10. 2012. Foto Báb-karská Bystrica 2014.

Nakoľko sekcia inscenácií pre batolaťá z ostatného ročníka priniesla inšpiratívne podnety aj pre slovenské divadlo, nasledujúci ročník nadviazal na novú tradíciu štyrmi predstaveniami pre túto vekovú skupinu (*AKVAbatoláRIUM*, BDnR, Banská Bystrica, Slovensko; *Kolo kolo mlynské*, Divadlo Atofri, Poznaň, Poľsko; *Klipi-klapi-klipi-klap*, Bábkové divadlo Bóbita, Pécs, Maďarsko; *O baránkovi, ktorý spadol z neba*, Naivní divadlo, Liberec, Česko). Zúčastnení Poliaci a najmä Česi dostali za svoje inscenácie už predtým rôzne ocenenia. Krajiny V4 v ostatnom období reflektujú na túto vďačnú vekovú kategóriu divákov tak, ako je desaťročia dobrým zvykom v západnej Európe. Úlohou predstavení je prinášať deťom zaujímavé stimuly (zvuky, farby, predmety oživované hercom), čo najdlhšie upútať ich pozornosť výtvarne i obsahovo uceleným útvarom.

Základom divadla pre deti na Slovensku stále zostáva kategória detí vo veku 4 (prípadne 3) až 10 rokov. Vybrané inscenácie majú teraz tendenciu svojou kvalitou i témou posúvať hornú vekovú hranicu podstatne vyššie. V divadle pre deti a mládež sa definitívne usadzuje nosná téma ľudskej individuality v najrôznejších podobách. Inscenácie pre štvorročné deti, školákov a teenagerov reflektujú hraničné témy a motívy (choroba, osamelosť, smrť...) a odpoveďou im je veľký záujem publika. Zdá sa, že presadzovaniu vhodných tém pre adresáta istého veku je koniec. Diváci rôzneho veku síce možno inak zachytávajú a mentálne spracúvajú motívy a situácie javiskových diel, no dokážu ich zaujať bez ohľadu na vek. Dieťa spolu s rodičom sa opäť ukazuje ako hodnotný divácky model.

Poľská autorka Marta Guśniowska a jej neustále spochybňovanie a poľudšťovanie konvenčných archetypov v našom podvedomí sa prezentovali ako skvelá technika

Marta Guśniowska: *Dobrá chuť, Vlk!* Bábkové divadlo na rázcestí, Banská Bystrica, premiéra 9. 12. 2012.
Foto Bábkarská Bystrica 2014.

pre vystavanie humánneho a vtípného posolstva príbehu pre deti od 3 – 4 rokov až po najmladší školský vek. Videli sme to na inscenáciách *Dobrá chuť, Vlk!* z BDnR Banská Bystrica a *O rytierovi bez koňa* z Bábkového divadla Košice. Hra *Dobrá chuť, Vlk!* je plná nonsensových a humorných vzťahov postáv. Aj preto, že je hlboko ľudská. Starý Vlk sa stará o Zajačika, ktorému asi zožral otca. Čo môže dieťa prijať ako možné, to dospelého prekvapí a pobaví. Priamo animované bábkky zvierat s antropomorfnými znakmi na výtvarne vkusnom secesnom pozadí sú vhodnými nositeľmi existenčne nástojčivých tém. Pod scénu, kostýmy a bábkky v košickej inscenácii *O Rytierovi bez koňa* sa podpísala mladá poľská scénografka Marika Wojciechowska. Prostý a vtípný príbeh pre deti má presahy do sveta dospelých, situačne vyznieva ako paródia s prvkami irónie. Počas celého predstavenia scény dominuje knižnica – symbol hrdosti na zašlú rodovú minulosť a zároveň dobrovoľné väzenie. Iné dočasné javiskové riešenia sa zároveň poeticky pýšia daným priestorovým obmedzením. Všetky postavy tu žijú vo svete kompromisov, obmedzujúcich snov.

Popri dvoch spomínaných hrách Marty Guśniowskej môžeme do spomínanej vekovej kategórie zaradiť aj inscenácie *Pes (pri)tulák* (Divadlo Piki Pezinok) a *Naozaj alebo O chlapcovi, ktorý kreslil* (Bratislavské bábkové divadlo). Prvú z nich prezentuje festivalový bulletin ako inscenáciu rodinného typu. Na základe skúseností s inscenáciami z kategórie 4 (resp. 3) – 10 rokov je ale možné hovoriť o potenciáli pre takéto označenie azda u každej z nich. Piktorovci priniesli celkom reálny príbeh o Psovi, ktorý zažil veľa zlého, no naučil sa, ako si získať lásku. Inscenáciu charakterizuje radosť zo života aj z hry. Pestrosť a tvárnosť charakterov postáv sa odráža i v princípoch ich animácie. Ponášky na miesto deja, Paríž, sú prítomné tiež v hudbe An-

Andrej Kalinka, Ivan Martinka: *Bartimejove pašie*. Med a Prach, Bratislava, premiéra 5. 5. 2012.

dreja Kalinku a v hernej koncepcii (situačné opisy rozprávačov Katky a Ľuba, úloha prečítať policajnú vyhlášku vo francúzštine a pod.). Variabilná scénografia Markéty Plachej pozostáva len z jedného stola na drevenom podstavci.

Hlavnou postavou v druhom spomenutom titule je chlapec, ktorý rád kreslí oblohu a vtáky. Aj reálny svet a hľadanie si miesta v ňom vidí spolu s divákom najprv cez idylické, neskôr bizarné, napokon nebezpečné až nátlakové vtáčie podoby. Táto inscenácia má čo povedať aj rodičom. Ako BBD v domácom prostredí, aj festival ju ponúkal pre deti od 6 rokov. No pri zúrivej a zároveň morálne silnej konfrontácii chlapca a orla zareagovali aj starší diváci.

Tínedžerský vek vyžaduje nevyhnutnú úprimnosť v komunikácii umelcov s divákom. V tomto veku sa vyskytuje zvýšená pravdepodobnosť uzavretosti, indiferentnosti diváka voči ponúkanej téme. Inscenácie sa nepokúšajú sprostredkovať riešenia nastolených problémov, nakoľko ich témy sú introvertné, skôr iba poukazujú na problematické životné situácie či postoje hlavných postáv.

Carrolovu Alicu krajina zázrakov fascinuje, nadchýna, ohromuje aj odpudzuje. Núti ju k ráznym riešeniam zápletiiek spôsobených jej obyvateľmi. V divadelnej verzii ju však jej vlastná pasivita, neukotvenosť v reálnom svete vypudzujú zo života. Pod inscenáciu *Alica* sa podpísali študenti Katedry bábkarskej tvorby VŠMU pod pedagogickým vedením Jozefa Mokoša. V prelínaní sa dvoch svetov postupne prestáva dominovať ten rozprávkový, pretože ho nahrádza nemocnica. Študenti sa sústredili na pútavé a vtipné akcie s ihravými ozvlášťujúcimi scénami i postavčkami v technicky variabilnom priestore nemocničného prostredia. Téma je neustále odľahčovaná Alicinými komentármi vlastnej choroby, mladistvým čiernym humorom. Plusom kvalitného javiskového diela je nápadito aranžovaná živá hudba (skupina Mirnix Dirnix).

Duda Paiva, Mischa van Dullemen: *Marvin*. Divadlo loutek Ostrava, premiéra 30. 5. 2014. Foto Bábkarská Bystrica 2014.

Inscenácia Divadla loutek Ostrava *Marvin* mimoriadne zaujala, no zároveň vyvolala ťažko zodpovedateľné otázky. Jej autor, režisér, choreograf a výtvarník Duda Paiva, sa pri tvorbe inšpiroval vlastnými životnými skúsenosťami. Príbeh chlapca vyrastajúceho v inštitucionalizovanom prostredí, bez rodičovskej pozornosti, sprevádza javiskový obraz zväčšeného až karikovaného sveta dospelých (postavy aj nábytok). Karikatúra je podobou skreslených spomienok na detstvo i pokrivenej podoby ženy v živote takéhoto muža. Svetu chlapcovej fantázie kraľuje oslobodzujúci tanec. Svoj talent ukáže nadšeným vychovávateľkám tancom s maskou – hlavou plyšového Mikimauza, navlečenou na tele tvárou dozadu. Opäť to možno chápať ako karikatúru, tentoraz sveta inštitucionalizovaných autorít.

Autorská a tímová tvorba sa stále viac udomácňuje nielen u nezávislých divadiel a dočasných zoskupení. V kamenných divadlách sa častejšie objavujú režiséri spolupracujúci so spriatelnenými autormi, neraz aj zahraničnými. Po vyše dvoch desaťročiach po páde hraníc medzi krajinami strednej a západnej Európy si mladí tvorcovia vytvárajú vzájomné vzťahy nového druhu a nových kvalít. V slovenských bábkových divadlách úspešne uviedli dve hry poľskej autorky Marty Guśniowskej, ktorá bola osobne prítomná i na tomto festivale. V Ostrave hosťovali autori *Marvina*, Holanďania Duda Paiva a Mischa van Dullemen. Dá sa predpokladať, že táto známosť sa zrodila na festivale Spectaculo Interesse, ktorý ostravské divadlo organizuje. Poliáci a Maďari priniesli inscenácie, kde autori boli zároveň hercami (*Kolo kolo mlynské* a *Klipi-klapi-klipi-klap*). Ďalšie inscenácie na festivale pochádzali od umelcov patriacich k príslušným divadlám (*Akvabatolárium* – Monika Kováčová, BDnR; *Alica* – Jozef Mokoš a kolektív študentov, VŠMU). V ďalších prípadoch pilieroví divadelní umelci príslušných divadiel prepracovávali (dramatizovali) predlohy iných autorov.

Pre inscenáciu BBD *Naozaj alebo O chlapcovi, ktorý kreslil* upravili hru *Ahrr!* autorskej slovensko-švédskej dvojice hosťujúci Ivan Martinka a Andrej Kalinka. V Divadle Piki zdramatizovala Katarína Aulistisová francúzsku knižnú predlohu Daniela Pennaca s názvom *Cabot Caboche* (česky *Pes Paličák*) do podoby hry *Pes (pri)tulák*, právom je teda uvedená ako spoluautorka. Pod inscenáciu *O baránkovi, ktorý spadol z neba* (Naivní divadlo Liberec) sa podpísal dramaturg divadla Vít Peřina a kolektív. Hra má predlohu v podobe obrázkovej knižky nemeckého autora Freda Rodriana. Uvedený výpočet smeruje k záveru, že v repertoári profesionálnych divadiel krajín V4 absentujú „diela klasikov“. Napokon, aj *Alica* Lewisa Carrola bola zmenená na nepoznanie. Výnimku predstavovalo iba náhradné predstavenie Divadla ANPU *Čertov švagor* podľa rozprávky Boženy Němcovej. Pôvodne sme mali vidieť autorskú inscenáciu *Cirkus ANPU*, ktorá by určite viac zodpovedala koncepcii festivalu.

Voľný priestor pre autorstvo či dramaturgickú tvorbu spôsobuje príliv nových tém a uhlov pohľadov. Prvý impulz prináša rôzne podoby kreatívneho myslenia v bábkovom umení pre deti. Stierajú sa akademické rozdiely medzi bábkou a zástupným predmetom. Výsledkom je neraz zväčšený záujem diváka, často práve toho najmenšieho. Zároveň je tu viditeľná snaha sprostredkovať umelecký zážitok z hry s bábkami a predmetmi istého výtvarného štýlu. Inscenácia tak pôsobí ako ucelené výtvarné dielo. Napríklad *Pes (pri)tulák* z vizuálneho hľadiska priniesol veľmi vkusné koláže z najrôznejších materiálov. Aj Bratislavčania v hre *Naozaj alebo O chlapcovi, ktorý kreslil* použili rôznorodý materiál. Na začiatku je javisko ako nepopísaná detská duša: celé z bieleho papiera. Beloba sa však postupne vytráca do úzadia a mizne. Textilom vyplnená látka s drôtom vytvára rozmanité obrazce chlapcovej predstavivosti. Umelé perie je len doplnkom. Otec sa zmení na sliepku použitím gumených rukavíc ako sľepačích nôh a pracovnej prilby namiesto hlavy. Výkriky z hľadiska svedčili o aktívne divákov – implicitné zobrazenie jednotlivých postáv ich prinútilo pracovať s vlastnou predstavivosťou.

Ako čistý umelecký zážitok bez záväzných slov pre najmenších divákov bola prezentovaná inscenácia poľského bábkového divadla pre najmenších *Kolo kolo mlynské*. Scéna umne budovaná zo zástupných predmetov, ich farby, tvary alebo pohyb, živá hudba a magicky znejúce spevy i hra so svetlom vytvárali metaforické podoby premien prírody počas ročného cyklu. České predstavenie *O baránkovi, ktorý spadol z neba* zase prinieslo na javisko tradične vyzerajúce farebné drevené hračky a svet cirkusových atrakcií a kolotočov. Vytvorilo tak fyzické scény, ktoré deti fascinovali. Maďarská inscenácia *Klapi-klapi-klipi-klap* pripravila scénu s trojrozmernou lúkou s veľkými textilnými stebami trávy ako z ilustrovanej knihy, doplnené kvietkami a vankúšikmi v podobe oblačných barančekov. Deti sa spontánne vybrali objavovať tento priestor na hranie, nevyrušil ich ani príchod herečky v kostýme lúčneho koníka.

Prvý impulz ukončila odborná diskusia študentov Katedry divadelných štúdií VŠMU s tvorcami a hosťami festivalu pod vedením divadelnej kritičky Marty Mašlárovej. Pri tejto príležitosti bola udelená aj cena Detskej poroty, ktorú tvorilo päť tíndžeriek. Festivaloví organizátori starostlivo vyberajú porotcov spomedzi detí venujúcich sa divadlu a tvorivému písaniu, schopných vyjadrovať vlastné názory. Na základe samostatne zostaveného bodovania vyhlásili trojstupňové ocenenia:

1. cena: *Marvin*, Divadlo loutek Ostrava,
2. cena: *O baránkovi, ktorý spadol z neba*, Naivní divadlo Liberec,
3. cena: *Dobrá chuť, Vlkl!*, Bábkové divadlo na Rázcestí, Banská Bystrica.

BábkarSKá Bystrica 2014 – Druhý impulz

Druhý impulz priniesol v roku, kedy sme si pripomenuli výročia vypuknutia Slovenského národného povstania i začiatku oboch svetových vojen, motívy vojny a násilia (*Začnite s vystaňovaním!*, *Hygienu krvi*) vo vyrovnanom protiklade so silnou témou viery (*Bartimejove pašie*), ale i tému bizarných podôb lásky (*Láska P. a vášeň B.*), pokračujúc až do úplného odľahčenia (*The Love Machine*). Z domácej tvorby BDnR nechýbala silná ženská rodová téma *Diagnóza: Slovo*. Festival zároveň upozornil na 450. výročie narodenia Williama Shakespeara inscenáciou *Sna noci svätajánskej* a sprievodnými akciami – medzinárodnou konferenciou William Shakespeara a jeho interpretácie v bábkovom divadle a tiež výstavou *Shakespearove prechádzky v snoch*, prezentujúcou zachované dokumenty výtvarnej podoby vybraných slovenských inscenácií Shakespearových hier, ktorú pripravil Divadelný ústav Bratislava.

V názve projektu troch škôl a dvoch nezávislých umelkýň *Začnite s vystaňovaním!*³ sa skrýva dohodnuté heslo SNP. Projekt je priestorovo viazaný na Kaštieľ Radvanských, nachádzajúci sa v banskobystrickej mestskej časti Radvaň. Témou je vojna, povstanie a osudy obyvateľov kaštieľa, Banskej Bystrice a okolia. Pred zrakom publika defilujú papierové hlavy politikov, ale najmä obyčajní ľudia v podobe služobníctva z kaštieľa. Mŕtvi padajúci k nohám divákov, verbálne výpovede o osobných tragédiách, ostrý rytmus vytváraný prácou so zástupnými predmetmi z múrov kaštieľa, kresby postavičiek s kričiacimi očami na stenách – mrazivé pars pro toto obsiahne všetky priestory. Očistne pôsobí iba nemý pátos bielej stuhu, ktorá obopne nádvorie: diváci ním prichádzajú a v závere produkcie odchádzajú.

Hygienu krvi brnianskeho Divadla Líšeň, mozaika z rekonštruovaných situácií striedajúca rozprávača, zaujala útržkami prekvapivých výrokov a svedectiev o holokauste. Tento súbor už tradične pri témach zloby, malosti a hlúposti človeka stavia na princípe budovania estetického celku s použitím primárne neestetických zástupných predmetov, napr. železného šrotu. Tentoraz antropomorfné znaky (ako symbol ľudskosti) na javisku takmer chýbali. Pohľady na otrasné udalosti z druhej svetovej vojny v ničom nepripomínali formálne či dokonca patetické výpovede, vecnosť sa striedala s umeleckou metaforou. Očistným lyrickým článkom bol poetický zážitok z efektnej hry ohňa, jeho tieňov a farieb (najmä v tme na červenej látke).

Banskobystrická i brnianska inscenácia dokázali vyvážiť atakujúce javiskové prostredie humorom. V kaštieli diváci sledujú komické rozpravy o snoch vodcu – Hitlera. Skrytá komika reflektujúca prispôsobivosť Slovákov vyplýva i z nemých scénok vyplňajúcich prejav Himmlera. Brniansky titul je rámcovaný nacistickými ideovými vyhláseniami, ktorými diváka sprevádzajú bábky – bocian a myš. Bábky sú z plastu alebo kovu, teda zo studeného, tvrdého materiálu. Následne porušia hygienu krvi – spária sa medzi sebou. Takáto persifláž už nepotrebuje morálny tézovitý komentár.

Aj ďalšie dve inscenácie voľne nadviazali na tému vojny, fyzického násilia či psychického nátlaku na integritu jedinca. Zaoberajú sa hlbokými hodnotami človeka, jeho vnútornou nezlomnosťou, pevným bodom na strelke jeho kompasu: *Bartimejove*

³ Autorský projekt študentiek a študentov bábkoherektva a scénografie Katedry bábkarskej tvorby VŠMU, Ateliéru klaunské, scénické a filmové tvorby JAMU v Brne, Konzervatória Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici, Kataríny Aulitisovej (dramaturgia, réžia) a Markéty Plachej (dramaturgia, výtvarný koncept).

pašie (Med a Prach, Bratislava) s témou viery a jej prenasledovania a *Diagnóza: Slovo* z domáceho BDnR. Zápas Bartimeja (Ivan Martinka) o vzkriesenie svojej umierajúcej viery svedčí o tom, že slovo samo osebe nedokáže v skratke vypovedať to, čo má znázorniť obraz. Krista zastupuje palica, ktorou sa Bartimej podopiera. Symbolom jeho viery je bábka dieťaťa v jeho batôžku. Na javisku čaká bábka s veľkými očami a neodmysliteľným jablkom pokušenia. Emotívnu živú hudbu spolutvorcu inscenácie Andreja Kalinku dopĺňa zvuk zvončekov.

Diagnóza: Slovo, výpoveď v podaní siedmich maximálne koncentrovaných herečiek Štúdia T.W.I.G.A., je ponáškou na legitimitu zvecnenia ženy v ľudovej slovesnosti, krásnej literatúre alebo príručkách najrôznejšieho druhu. Predstavenie zasahuje diváka hereckou poetikou informatívneho, vyostreného, no neemotívneho zborového prednesu, miestami podobného voicebandu. Výnimočné postavenie metaforického zástupcu bábok majú herečkami obkreslené obrysy ich vlastných tiel na dlážke ako skonkrétne domáceho násilia na ženách.

Koncepcia Druhého impulzu si logicky žiadala aj komický, odľahčený tón. Preto sa na festival dostalo Odivo, nezávislá skupina divadelných tvorcov, s prvým projektom *Láska P a vášeň B*. Na podklade textu hry Federica Garcíu Lorcu vznikla vtipná, nadčasová, jemne erotická a rituálne magická hra troch vybraných dôležitých postáv. Priestorovo na scéne dominuje posteľ ako symbol domova a súkromia, inscenačne zasa plastický herecký výkon Márie Danadovej. Druhý z účinkujúcich, Matej Štesko, je zároveň autorom nápaditej hudby.

Hostovanie Portugalcov s titulom *The Love Machine* možno považovať za skúsenosť. Prázdnotu doby podčiarkli veľmi okrajovým divadelným spôsobom: Účinkujúci ponúkajú tovar obchodíka s erotickými pomôckami vrátane divadelných automatov s naivnými výjavmi a očakávajú tvorivú komunikáciu a aktivitu divákov. *Sen noci svätéhojanskej* z Bielsko-Biaľej predstavoval v koncepcii festivalu výnimku, nakoľko bol počtou Mariána Pecka klasikovi Williamovi Shakespearovi. Klasické výstupy bábkohercov alebo činohercov vyvážil režisér skratkami. Vytvoril najjednoduchší obraz manipulácie štvoricou milencov (prenášanie bábok), alebo vo virvare chaosu zanikajúce ochotnícke predstavenie v malom bábkovom divadielku.

Druhý impulz bol tematicky koncentrovaný, i keď prebehol v duchu plurality a vzájomnej vyváženosti viacerých tém. Bol preto pripravený ako nesúťažná prehliadka. Podobne ako v Prvom impulze, i tu prevládla tendencia opúšťať texty klasikov, po ktorých inscenátori siahajú iba vtedy, ak majú poslúžiť za východisko pre vlastný autorský scenár. V inscenáciách Druhého impulzu sa ďaleko viac než v Prvom impulze používali zástupné predmety namiesto bábok (*Začnite s vystahovaním*, *Hygiena krvi*, *Bartimejove pašie*, *The Love Machine*). V inscenáciách pre dospelého diváka sa totiž prístup inscenátorov k bábke mení. Na základe vybudovaných koncepcií javiskových diel sa bábka ocitala v pozícii nositeľa metaforickej významovej konotácie (*Bartimejove pašie*), jej úlohu nahrádzali živí herci (*Začnite s vystahovaním!*, *Diagnóza: Slovo*), prípadne maska herca vynikla v antropomorfnnej podobe a dostávala významové konotácie negatívnosti a karikatúry (*Začnite s vystahovaním!*).

Súčastou 19. ročníka Bábkarskej Bystrice bolo tiež podujatie Iniciatívy Deň bez umenia, známej už z medzinárodného festivalu Divadelná Nitra. Verejná diskusia Načo festival? priniesla polemiku o význame a postavení umenia a kultúry na Slovensku i v zahraničí, o ohlasoch verejnosti na festivalové dianie a možných úskaliach organizácie festivalu a systémov dotácií v zložito definovateľnom období krízy (naj-

mä krízy hodnôt). Organizátori festivalu diskutovali s hosťami zo Slovenska, Českej republiky a Poľska. Na tomto mieste pripomeňme, že oproti predchádzajúcim dvom ročníkom došlo k poklesu počtu produkcií i sprievodných podujatí – práve preto sú takéto diskusné akcie odôvodnené.

Post scriptum

Bábkarská Bystrica i tentoraz priniesla kvalitné inscenácie a účastníkom odovzdala inšpiratívne až nevšedné podnety, s dôrazom na silné témy hľadania a nachádzania, uvedomenia si i nevedomosti, očakávania i odriekania až po hraničné témy života a smrti. Jednotlivé javiskové diela boli na tomto festivale vzácnymi originálmi. Oproti činohre stále prevláda výraznejšia javisková invenčnosť a akčnosť, súčasťou celkovej koncepcie mnohých produkcií je osobitá, často krát živo reprodukováaná hudba.

Symbolom tohto ročníka Bábkarkej Bystrice sa stala včela. Malé, až neviditeľné zvieratko, ktoré však dokáže bodnúť – i za cenu života. Divadlo ako organizovaný úľ. Včela žije krátko, no trvanie života všetkých včiel na Zemi bude snáď nekonečné. Včela, tak nepotrebný druh, sa stala symbolom divadelníka.

BÁBKARSKÁ BYSTRICA 2014

Frederika ČUJOVÁ

This text deals with the 19th year of the international festival of puppet theatre Bábkarská Bystrica 2014. It situates it in the broader context of how the festival has received its current form. The oldest puppet theatre festival in Slovakia currently focuses on contemporary theatre works as well as authorial theatre. It continues to have the ambition to bring a wide range of genres and themes to as many different audiences and age groups as possible. As the repertoires of theatres in Slovakia and the neighbouring V4 countries reveal, Bábkarská Bystrica is successful in spreading the tradition that it has created. It can be seen in the wide and inspiring range of puppet theatre productions aimed at adults which present an alternative to dramatic theatre.